

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора Афанасьєва Сергія Миколайовича на дисертаційну роботу Прокопенко Анастасії Олександрівни «Профілактика функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Дисертантом проведено аналіз наукової літератури про стан практичної розробленості проблеми впливу функціональної моторної асиметрії на організм дітей шкільного віку, окреслено специфіку прояву функціональної моторної асиметрії в процесі занять тенісом дітей шкільного віку, досліджено сучасні методи щодо її профілактики та корекції в процесі оздоровчих занять тенісом.

Дисертант звертає увагу на те, що у змісті занять з використанням засобів тенісу особливої уваги потребують урахування асиметричних рухових дій у даному виді спорту, що може стати на заваді формування гармонійно розвинутої особистості та загалом знизити оздоровчий ефект від даного виду рухової активності дітей.

Дисертант відмічає, що в спеціальній літературі, як вітчизняній, так і закордонній недостатньо висвітленими є питання щодо профілактики функціональної моторної асиметрії в області оздоровчих занять тенісом, особливо занять школярів молодших класів. Також, слід відмітити, загалом недостатню увагу науковців до питань організації оздоровчих занять дітей молодшого шкільного віку.

На нашу думку, представлена до захисту робота є цілісним системним дослідженням. Аргументація дисертантом актуальності й доцільності розробки теми «Профілактика функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» є вичерпною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі кінезіології та

фізкультурно-спортивної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темою 3.13 «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U001615) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 3.2 «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0121U107944). Здобувач виступає у якості співвиконавця теми.

Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці та обґрунтуванні технології профілактики функціональної моторної асиметрії в процесі оздоровчих занять тенісом дітей молодшого шкільного віку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих в дисертації результатів забезпечено доцільними методологічними та методичними підходами, обрані статистичні методи є також сучасними і обґрунтованими.

Етапи дослідження виконані згідно із загальною ідеєю роботи і є логічними і послідовними. Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики. Дослідження ґрунтується на достатньому за обсягом матеріалі. У дослідженні брали участь 75 дітей молодшого шкільного віку.

Висновки впливають зі змісту дисертаційної роботи, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Дисертація характеризується глибоким

розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення.

Наукова новизна результатів, одержаних дисертантом у процесі дослідження. Дисертантом вперше теоретично обґрунтовано та розроблено технологію профілактики функціональної моторної асиметрії дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих заняттях тенісом, сформульовано мету, завдання, засоби, принципи та критерії ефективності. Автором вперше визначено організаційно-методичні умови проведення оздоровчих занять з тенісу дітей молодшого шкільного віку з метою профілактики функціональної моторної асиметрії, етапи реалізації розробленої технології, форми та методи проведення фізкультурно-оздоровчої роботи. Вперше встановлено зв'язок між показниками фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей шкільного віку, що займаються тенісом з метою оздоровлення. Дисертантом підтверджено дані щодо необхідності врахування проявів функціональної моторної асиметрії під час занять асиметричними видами спорту, починаючи з дитячого віку. Автором підтверджено дані про несиметричний фізичний розвиток, однобічну перевагу фізичних якостей домінуючих кінцівок та асиметрію рухів, що особливо прослідковується при ранній спеціалізації та збільшенні термінів занять. Підтверджено дані щодо доцільності застосування методичного прийому нівелювання асиметрії плечового поясу з процесі занять асиметричними видами спорту за рахунок формування правильної постави та збільшення об'єму фізичного навантаження на не домінуючу руку тих, хто займається. Автором доповнено наукові здобутки щодо можливості проведення занять тенісом дітей шкільного віку, саме у формі оздоровчих занять. У дисертації доповнено й розширено дослідження фахівців щодо впливу асиметричного фізичного навантаження на опорно-руховий апарат (ОРА) та рівень фізичної підготовленості осіб різного віку в процесі занять тенісом. Доповнено наукові дані науковців щодо особливостей фізичного розвитку, фізичної підготовленості, стану ОРА дітей молодшого шкільного

віку та доцільності розширення арсеналів засобів фізичного виховання для збільшення рівня рухової активності молодших школярів. У дисертації подальшого розвитку набули рекомендації науковців щодо превентивних заходів в змісті оздоровчих занять тенісом.

Практична значущість результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні в практику технології профілактики функціональної моторної асиметрії дітей молодшого шкільного віку під час оздоровчих занять тенісом. Технологія може бути використана тренерами в процесі оздоровчих занять тенісом з метою згладжування проявів функціональної моторної асиметрії, а також покращення показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості та стану ОРА у дітей молодшого шкільного віку.

Оцінка структури, змісту та оформлення дисертації.

В анотації обґрунтовано актуальність дослідження, подано короткий виклад основних наукових положень дисертації, визначено ключові слова та наведено дані про публікації здобувача.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, показано зв'язок роботи з науковими планами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, їхнє впровадження у практику, зазначено про особистий внесок здобувача в опублікованих спільно працях, наведено інформацію про апробацію роботи і впровадження результатів дослідження, наведено дані про кількість публікацій автора за темою дисертації.

В першому розділі «Аналіз стану практичної розробленості проблеми впливу функціональної моторної асиметрії на організм дітей шкільного віку та методи її профілактики» дисертантом представлено результати аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми впливу асиметричного фізичного навантаження на ОРА та рівень фізичної підготовленості дітей в процесі занять тенісом, профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в змісті оздоровчих

занять тенісом, систематизовано особливості прояву функціональної моторної асиметрії в процесі занять тенісом дітей шкільного віку.

Дисертант звертає увагу на те, що асиметрична техніка тенісу призводить до асиметричного розподілу та незбалансованого тону м'язів, що негативно впливає на зріст тіла дитини, спричиняє порушення в структурі скелета. Як наслідок, перевантаження суглобів, травми та дегенеративні зміни. Це може бути особливо небезпечним для дітей, які знаходяться на етапі інтенсивного розвитку скелета та м'язів.

Детальний аналіз наукової літератури став підґрунтям обґрунтування та розроблення авторської технології.

В другому розділі «Методи та організація дослідження» описана і обґрунтована система взаємодоповнюючих методів дослідження адекватно об'єкту, предмету, меті і завданням дослідження. Представлено методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, документальних матеріалів та передового досвіду, інформаційних ресурсів мережі Інтернет; педагогічне спостереження за проведенням оздоровчих занять з тенісу молодших школярів; соціологічні методи; педагогічне тестування рівня фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом; методи математичної статистики та організація дослідження.

Третій розділ «Морфо-функціональні особливості дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом». У ході дослідження автором проведено констатувальний етап педагогічного експерименту з метою визначення специфіки прояву функціональної моторної асиметрії у дітей, що займаються тенісом з метою оздоровлення. Дисертантом виявлено, що у тестах «Метання тенісного м'яча на дальність», «Набивання тенісного м'яча вгору» та «Набивання тенісного м'яча вниз» спостерігається покращення виконання рухових дій правою, домінуючою, рукою у всіх досліджуваних дітей, що підтверджено статистичним аналізом. Так само й

для нижньої кінцівки прослідковується загальна тенденція вищих значень показників на домінуючій кінцівці.

Аналіз стану постави дітей, які займаються тенісом характеризувались наявними порушеннями із збільшенням їх кількості у віковому аспекті, що пов'язане із переважним виконанням рухових дій в тенісі однією рукою.

Отримані дисертантом результати підтвердили негативний вплив функціональної асиметрії верхніх кінцівок у дітей молодшого шкільного віку на фізичний розвиток, його гармонійність і стан постави.

Отримані результати були враховані при розробці авторської технології.

В четвертому розділі «Обґрунтування та розробка технології профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» представлено авторську технологію профілактики функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом.

Особливості технології профілактики функціональної моторної асиметрії школярів 6-10 років в процесі оздоровчих занять тенісом передбачали три етапи впровадження – підготовчий, основний та заключний. При організації занять на кожному етапі враховували показники фізичного розвитку, функціонального стану ОРА та рівня фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку.

Дисертант запропонував широкий спектр методів реалізації технології профілактики функціональної моторної асиметрії.

Серед засобів використовувалися комплекси загальнорозвивальних та спеціальних фізичних вправ з різних вихідних положень, спеціально-підготовчі вправи з тенісними м'ячами.

Авторка технології, враховуючи вік дітей, вміло застосовує рухливі ігри та естафети, що висувають вимоги до симетрії-асиметрії рухів. Розвиток спеціальної фізичної підготовленості проводиться із застосуванням спеціально-підготовчих вправ з ракеткою з додатковим навантаженням

недомінуючої кінцівки. Вправи, із застосуванням елементів міні-тенісу для засвоєння техніки виконання базових тенісних ударів як правою, так і лівою руками з навантаженням не домінуючої руки, забезпечують профілактику асиметрії рухових дій.

Серед методичних прийомів профілактики функціональної моторної асиметрії застосовується індивідуально-диференційований підхід з урахуванням моторної асиметрії дітей.

У розділі представлено результати перевірки ефективності авторської технології, які були отримані в процесі перетворювального педагогічного експерименту.

В п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» охарактеризовано вирішення завдань дослідження, представлена систематизація наукових даних за результатами напрацювань інших авторів та власних, що дозволило сформулювати ключові положення, окреслити дискусійні питання, визначити основні результати дисертаційної роботи, їхню наукову та практичну значущість.

Висновки роботи сформульовані в дисертації, обґрунтовані і достовірні, повністю відповідають меті і завданням дослідження, відображають новизну і практичну значущість. Практичні рекомендації спрямовані на реалізацію розробленої технології.

Основні положення дисертації викладено в доповідях на Міжнародних конференціях молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2017, 2021 рр.); IV Міжнародній науково-практичній Інтернет конференції «Фізична активність і якість життя людини» (Луцьк, 2020 р.); V Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (Київ, 2021 р.); Всеукраїнському науково-методичному семінарі «Організаційно-методичні аспекти тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації» (Вінниця, 2021 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми спорту, фізичного виховання, здоров'я людини»

(Миколаїв, 2021 р.); III Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Вінниця, 2021 р.); I Загальноуніверситетській науковій конференції аспірантів і докторантів «Дисертаційне дослідження: від ідеї до реалізації» (Київ, 2023 р.); на науково-методичних конференціях і круглих столах кафедр біомеханіки та спортивної метрології (Київ, 2019–2020 рр.), спортивних ігор (Київ, 2019-2022 рр.) кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації (Київ, 2021-2022 рр.) Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Наукові результати дисертації висвітлені в 18 наукових публікаціях: 4 статті в наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 13 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 201 найменування. Загальний обсяг роботи становить 222 сторінки. Робота містить таблиці та ілюструється рисунками.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. У тексті дисертації та наукових публікаціях Прокопенко А. О. відсутні порушення академічної доброчесності.

Високо і позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи Прокопенко Анастасії Олександрівни, слід відзначити окремі дискусійні питання, зауваження та пропозиції:

1. Ряд положень, які викладені у розділі 5 «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» доцільно було б представити в розділі 1.

2. У розділі 4 під час визначення особливостей безпосередньої організації оздоровчих занять тенісом із контингентом дітей молодшого шкільного віку, авторка звернула увагу на урахування індивідуальних

особливостей дітей. Проте, у дисертації не вказано, які саме індивідуальні особливості дітей були враховані при впровадженні технології.

3. У тексті зустрічаються поодинокі технічні, стилістичні та орфографічні помилки.

Ці зауваження не мають принципового характеру, можуть розглядатися у якості дискусійних і не знижують наукову та практичну цінність дисертації.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Прокопенко Анастасії Олександрівни «Профілактика функціональної моторної асиметрії у дітей молодшого шкільного віку в процесі оздоровчих занять тенісом» є кваліфікаційною науковою працею, яке виконано здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Прокопенко Анастасія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

д.фіз.вих., професор,

перший проректор з науково-педагогічної роботи

Придніпровської державної академії

фізичної культури і спорту

Сергій АФАНАСЬЄВ